

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีต่อการพัฒนานักบัญชียุคดิจิทัล
The Impact of the Technological Changes toward the Accountants'
Development in the Digital Age

จิระพร เนตรนุช

นักวิชาการอิสระ

E-mail: jirapron_nate@yahoo.com

Jiraporn Natenooch

Independent Scholar

รับเข้า: 11 พฤศจิกายน 2563 แก้ไข: 28 พฤศจิกายน 2563 ตอรับ: 18 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีกับการพัฒนานักบัญชียุคดิจิทัล โดยนำเสนอให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ ซึ่งได้แก่ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จึงถูกมีคำถามว่า เรียนบัญชีไม่ตกงานแน่นอน นั้นมีความจริงเพียงใด ดังนั้นนักบัญชียุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาทักษะใหม่ในอนาคตที่เรียกว่า Reskill เทคโนโลยีที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวิชาชีพบัญชีคือการใช้ระบบบัญชีออนไลน์ (Cloud Accounting) เป็นการนำซอฟต์แวร์บัญชีมาปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ นำมาช่วยในการลงรหัสบัญชี บันทึกบัญชี และทำการกระทบยอดรายการเงินในบัญชีธนาคาร ความสามารถสร้างระบบบัญชี ประดิษฐ์ให้ทำงานได้ไม่ต่างจากการจ้างพนักงานบัญชีเข้ามาใช้งานของซอฟต์แวร์โดยการสแกนเอกสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเช็ค ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่าย ฯลฯ แล้วอัปโหลดขึ้นไปยังคลาวด์ การเก็บรายรับ รายจ่าย การลงบัญชี อาจถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติโดยใช้โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป ทั้งนี้ AI จะเข้ามาแทนที่ในรูปแบบการทำงานที่เป็นงานด้านเอกสาร สำหรับข้อมูลที่สนับสนุนต่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ยังจำเป็นต้องมีนักบัญชีที่มีทักษะสูงในการนำข้อมูลขององค์กรทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขั้นสูงสุดในกระบวนการทำงาน และเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูงก้าวทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบัญชียุคดิจิทัล

คำสำคัญ: นักบัญชียุคดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ โปรแกรมสำเร็จรูป

Abstract

The article aims to demonstrate the impact of the technological changes toward the accountants' development in the digital age. Such impact is known as Artificial Intelligence (AI), so there is the following question asking if one who studies Accounting will still not be unemployed. Inevitably, as the consequence, the accountants in the digital age have to do something called “Reskilling” the technologies proposing the direct effect to the accounting profession that is so called “Cloud Accounting”. It is the utilization of accounting software to improve and optimize the business process. The program helps do such tasks as account coding, book-keeping, and bank reconciling. There is an effort to create the Accounting Artificial Intelligence software to operate as well as the accountants or book-keepers in scanning documents: cheques, receipts, payment vouchers, etc., and uploading to Cloud. Income and expense recording, including book-keeping, may be replaced with the automatic system by the use of account software. In this case, AI will take the place of doing the document work. However, the supporting information for the administrative decision is still required the high-skilled accountants to analyze the organization's data by applying the data analyzing instrument and other technologies to boost up the working process. It is also a guideline to optimize the organizational capability in order to enable the organization to catch up with the social changes and economy in the digital age. All of these are the required qualification and roles of accountants in the digital age.

Keywords: digital accountants, Artificial Intelligence, accounting software

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศภายใต้ “ประเทศไทย 4.0” ทำให้มีการนำระบบดิจิทัลมาใช้มากขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานของทุกธุรกิจต้องนำระบบดิจิทัลเข้ามา เพื่อแสดงถึงระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการ กิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร สำหรับงานด้านบัญชีก็เช่นเดียวกัน นั่นคือต้องผลิตนักบัญชีมืออาชีพที่สามารถพัฒนาตนเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นอกจากนั้นคณะกรรมการการศึกษาได้ออกมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี จำนวน 8 ฉบับ

ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อนักบัญชีมืออาชีพได้ถือปฏิบัติ อย่างไรก็ตามนักบัญชีต้องมีการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีการมุ่งเน้นสมรรถนะทางด้านวิชาชีพบัญชีแบบมืออาชีพ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผลกระทบที่ตามมาอย่างหนึ่ง คือ การนำหุ่นยนต์เข้ามาทำงานแทนมนุษย์จะมีมากขึ้น ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า “เรียนบัญชีไม่ตกงานอย่างแน่นอน” จะเป็นข้อความที่ไม่เป็นจริง ถ้านักบัญชียังไม่ปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันเทคโนโลยีซึ่งรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว นั่นคือ นักบัญชีจะต้องเปลี่ยนบทบาทดั้งเดิมมาสู่การเป็นคู่คิดธุรกิจ ไม่ยึดติดการทำงานแบบเดิม และเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของตัวเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นนักบัญชียุคดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อลักษณะการทำธุรกิจ หลายกิจการจึงมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานมากขึ้น มาช่วยการจัดทำบัญชี วิเคราะห์การตรวจจับความผิดปกติของข้อมูล ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจึงคาดหวังให้นักบัญชีขยายบทบาทออกไปจากความรับผิดชอบการจัดทำบัญชี และการจัดทำรายงานต่าง ๆ ไปสู่บทบาทที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กรมากขึ้น รวมถึงปรับเปลี่ยนรูปแบบสำนักงานบัญชีแบบดั้งเดิมให้กลายเป็นสำนักงานบัญชีดิจิทัล หรือที่เรียกว่า Digital Accounting Firm ในการพัฒนาประเทศภายใต้ “ประเทศไทย 4.0” เป็นนโยบายที่นำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน มีการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา รวมทั้งการปฏิรูปการศึกษา ยุคไทยแลนด์ 4.0 ธุรกิจต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานสู่ยุคดิจิทัล ทุกอย่างเปลี่ยนเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ การประกอบธุรกิจและทำงานออนไลน์ หรือการนำเอาระบบคลาวด์เข้ามาใช้สร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ จึงต้องมีการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) (กมลภู สันตะจักร์ และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์, 2560) ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมามีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ยุคแรก (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) เริ่มกันที่

- **ประเทศไทย 1.0** ยุคของเกษตรกรรม คนไทยปลูกข้าว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ปลูกพืชสวนพืชไร่แล้วนำผลผลิตเพื่อส่งไปขายสร้างรายได้ในการดำรงชีพ

- **ประเทศไทย 2.0** ยุคของอุตสาหกรรมเบา ในยุคนี้ใช้แรงงานที่มีราคาถูก แต่เริ่มจะมีเครื่องมือเข้ามาช่วยผลิต เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องดื่ม เครื่องเขียน เครื่องประดับ อาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งในยุคนี้ประเทศเริ่มมีศักยภาพมากขึ้น

- **ประเทศไทย 3.0** เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก ผลิตและขายส่งออก เช่น เหล็กกล้า รถยนต์ ก๊าซธรรมชาติ และปูนซีเมนต์ เป็นต้น โดยพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อเน้นการส่งออกเป็นหลัก ในช่วงแรกประเทศไทย 3.0 มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ต่อมากลับเติบโตได้เพียง ร้อยละ 3-4 ต่อปีเท่านั้น ทำให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ในภาวะรายได้ปานกลางเป็นเวลากว่า 20 ปี ในขณะที่ทั่วโลกมีการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเปลี่ยนสู่ยุค**ประเทศไทย 4.0** ให้เป็นเศรษฐกิจใหม่ เพื่อให้ประเทศไทยกลายเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดผลจริงต้องมีการพัฒนาวิทยาการ

ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ดังนี้

1. กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น สร้างเส้นทางธุรกิจใหม่ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีอาหาร เป็นต้น
2. กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ เช่น พัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีการแพทย์ สปา เป็นต้น
3. กลุ่มเครื่องมือ อุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม เช่น เทคโนโลยีหุ่นยนต์ เป็นต้น
4. กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่าง ๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยี สมอกลฝังตัว เช่น เทคโนโลยีด้านการเงิน อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์โดยไม่ต้องใช้คน เทคโนโลยีการศึกษา อี-มาร์เก็ตเพลส อี-คอมเมิร์ซ เป็นต้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง เช่น เทคโนโลยีการออกแบบ ธุรกิจไลฟ์สไตล์ เทคโนโลยีการท่องเที่ยว การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ เป็นต้น

ประเทศไทยเมื่อเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ในปี พ.ศ.2560 ระบบดิจิทัลได้ถูกนำมาใช้มากขึ้นแต่ยังไม่เต็มศักยภาพ ยังไม่มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ทำให้ประชากรในประเทศยังไม่มีความสามารถและไม่เข้าใจในระบบดิจิทัล รวมทั้งไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ ดังนั้นการดำเนินงานของทุกธุรกิจต้องนำระบบดิจิทัลเข้ามา เพื่อแสดงถึงระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรให้มีความสามารถในการแข่งขัน ปัจจัยหนึ่งที่น่าสู่ความสำเร็จ คือ สารสนเทศทางการบัญชีที่มีคุณภาพ ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงาน การควบคุม และใช้ประกอบการตัดสินใจให้กับผู้บริหารได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา บุคคลในองค์กรถือเป็นผู้ขับเคลื่อนงานที่สำคัญ โดยเฉพาะงานด้านการบัญชี (เพ็ญภา เกื้อเกตุ ภูริชาติ พรหมเต็ม และ วิโรจน์ ไพบุลย์เวชสวัสดิ์, 2563) ซึ่งการบัญชีถือเป็นส่วนงานสำคัญขององค์กร ต้องทำหน้าที่ในการออกงบการเงิน จัดทำข้อมูลให้ผู้บริหารประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งสร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้มีส่วนได้เสียที่นำงบการเงินไปใช้ ดังนั้นองค์กรต่าง ๆ จึงต้องมีการจ้างงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่ได้นำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้และมีบทบาทในการทำงานมากขึ้น (ฐปนพรรษ์ นุทกาญจนกุล, 2560) ทำให้พนักงานต้องปรับเปลี่ยนการทำงานโดยเน้นเรื่องทักษะและความเชี่ยวชาญ ปัจจุบัน AI ช่วยให้การทำงานมีความแม่นยำมาก ลดข้อผิดพลาด การทำงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ธุรกิจค้าปลีกมีการนำระบบการชำระเงินที่เป็นแบบอัตโนมัติมาใช้ ภาคอุตสาหกรรมมีการนำหุ่นยนต์เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต นอกจากนั้น AI เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจแทนมนุษย์ เช่น การทำ Credit Scoring การกำหนดอัตราดอกเบี้ย การออกกรมธรรม์ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่มีความเสี่ยง เป็นต้น ปัญญาประดิษฐ์มีผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชีเรียงตามลำดับดังนี้ ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกช่วยลดขั้นตอนการ

ทำงาน ช่วยผลิตข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจได้ดีขึ้น ไม่มีปัจจัยเรื่องความเหนื่อยล้า เบื่อหน่าย และปราศจากอคติ มีความเสี่ยงที่ผู้ที่ทำงานระดับล่างจะตกงาน มีความเสี่ยงของการจารกรรมข้อมูล การลงทุนในปัญญาประดิษฐ์นั้นราคาสูง ส่งผลกระทบให้มีต้นทุนสูงขึ้น (ฐปนพรรษ์ นุทกาญจนกุล, 2560) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเด่นชัดคือธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีการลดจำนวนพนักงานหน้าเคาน์เตอร์และไปเพิ่มตู้อัตโนมัติแทน ดังนั้น นักบัญชียุคดิจิทัลจึงต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น เรียนรู้เพิ่มเติมเรื่อง Programing, Machine Learning เป็นต้น รวมทั้งพัฒนาทักษะเพื่อให้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพในระดับที่สูงขึ้น (ฐปนพรรษ์ นุทกาญจนกุล, 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

สหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants: IFAC) เป็นองค์กรทางวิชาชีพบัญชีที่มีบทบาทในการพัฒนา ส่งเสริมเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีในระดับสากลให้มีความสอดคล้อง และสามารถให้บริการทางวิชาชีพที่มีคุณภาพในเกณฑ์เดียวกัน คณะกรรมการการศึกษาได้ออกมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือ IES (International Education Standards for Professional Accountants) จำนวน 8 ฉบับ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560ก) มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้กำหนดมาตรฐานของแนวทางปฏิบัติที่ดีในการศึกษา และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ได้เสนอเกณฑ์มาตรฐานที่องค์กรสมาชิกสมควรปฏิบัติให้ได้เพื่อการเตรียมตัวและการพัฒนาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่อง มีข้อกำหนดด้านการศึกษาและพัฒนาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีภายใต้รายชื่อมาตรฐานดังต่อไปนี้ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560ข; ณัฐชา วัฒนวิไล และ ภัสพร ตั้งใจกตัญญู, 2555) มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 1 ข้อกำหนดเพื่อเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 2 เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 1 และ 2 กำหนดให้นักบัญชีมีอาชีพจะต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต่ำทางด้านการศึกษา ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาการบัญชี ซึ่งใน IES ฉบับที่ 1 มีการกำหนดวิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาอย่างเป็นระบบและมีการจัดเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรการบัญชี (Content of Professional Accounting Education Programs) ที่จะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษากลายเป็นผู้มีความรู้ และมีความสามารถเป็นนักบัญชีมีอาชีพที่กำหนดใน IES ฉบับที่ 2 ซึ่งได้กำหนดความรู้ในหลักสูตรการบัญชีต้องครอบคลุมทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ 1) การบัญชีการเงิน รวมถึงวิชาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Accounting, Finance and Related Knowledge) 2) องค์การธุรกิจ (Organization and Business) 3) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Technology) มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 3 ทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) กำหนดให้นักบัญชีมีอาชีพต้องมีทักษะทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทักษะด้านสติปัญญา หรือการเรียนรู้

อย่างชาญฉลาด (Intellectual Skill) ทักษะด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ (Technical and Functional Skill) ทักษะด้านบุคคล (Personal Skill) ทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Interpersonal and Communication Skill) และทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจและองค์กร (Organizational and Business Management Skill) มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 4 ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ กำหนดให้นักบวชชีมืออาชีพต้องเป็นผู้มีคุณค่าแห่งวิชาชีพ มีจริยธรรม และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (Professional Value Ethic and Attitudes) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผลงาน ความเป็นอิสระ ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 5 ข้อกำหนดด้านประสบการณ์การทำงานจริง กำหนดให้นักบวชชีมืออาชีพจะต้องมีการสะสมประสบการณ์เชิงปฏิบัติ (Practical Experience) เป็นระยะเวลาเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าเป็นนักบวชชีที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะทางวิชาชีพ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแล และมีกระบวนการติดตามอย่างมีมาตรฐานและสม่ำเสมอ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 6 การวัดผลขีดความสามารถ และสมรรถนะทางวิชาชีพ กำหนดให้นักบวชชีมืออาชีพจะต้องผ่านการประเมินศักยภาพ และความสามารถทางวิชาชีพ (Professional Capabilities and Competence) ซึ่งจะเป็นการประเมินความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ตลอดจนการมีคุณค่า ทัศนคติทางวิชาชีพและจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะประกอบวิชาชีพได้อย่างเต็มความสามารถ

มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 7 การพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้นักบวชชีมืออาชีพจะต้องพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuing Professional Development (CPD): Program of Lifelong Learning) ผู้ประกอบวิชาชีพบวชชีจะต้องได้รับการฝึกฝนในการประกอบวิชาชีพจะต้องมีหน้าที่ดำรงความสามารถ และปรับปรุงพัฒนาความรู้เพิ่มเติมของตนให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับดูแล และมีกระบวนการติดตามอย่างมีมาตรฐานและสม่ำเสมอ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศฉบับที่ 8 ข้อกำหนดด้านสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบวชชี กำหนดสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบวชชี (Audit Professional) ซึ่งกำหนดว่าผู้ประกอบวิชาชีพสอบบวชชีนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นนักบวชชีมืออาชีพดังที่กล่าวไว้ใน IES ฉบับที่ 1-7 แล้วยังต้องมีความรู้ความสามารถในการสอบบวชชี ข้อมูลทางการเงินในระดับสูง การบัญชีและการรายงานทางการเงินในระดับสูง อีกทั้งต้องมีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนทักษะที่จำเป็นต่อการตรวจสอบบวชชี และที่สำคัญคือจะต้องผ่านการวัดผลขีดความสามารถในการเป็นผู้สอบบวชชีอย่างเป็นระบบอีกด้วย

ในบทความนี้จะกล่าวในส่วนของ IES ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 โดยฉบับที่ 2 เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบวชชี มาตรฐานฉบับนี้มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาชีพที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ผู้ประกอบวิชาชีพบวชชี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ทางการบัญชี การเงินและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี

การเงินและการรายงานทางการเงิน การบัญชีบริหารและการควบคุมทางการเงิน ภาษีอากร กฎหมาย ธุรกิจและกฎหมายพาณิชย์ การตรวจสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นทางวิชาชีพบัญชี ค่านิยมทางวิชาชีพและจริยธรรมทางวิชาชีพ 2) ความรู้ทางด้านองค์กรและธุรกิจ จะเป็นความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ความรู้ด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความรู้ด้านบรรษัทภิบาล ความรู้ด้านจรรยาบรรณและการประกอบธุรกิจ 3) ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นความรู้เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ทางการควบคุมเทคโนโลยีสารสนเทศ สมรรถนะทางการควบคุมเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับ IES ฉบับที่ 3 เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของมาตรฐานฉบับนี้คือ การทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี บุคคลที่ต้องการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องประกอบไปด้วยทุกทักษะ ดังนี้ 1. ทักษะทางปัญญา ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสามารถแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจที่ดี แก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนขององค์กรได้ ประกอบด้วยทุกเรื่องเกี่ยวกับความสามารถที่จะกำหนดได้มาจัดและเข้าใจสารสนเทศจากคน สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชีตความสามารถที่จะสอบถาม วิจัย คิดเชิงเหตุผลและวิเคราะห์ความสามารถที่จะระบุและแก้ไขปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน 2. ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งานประกอบด้วยทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งรวมถึงความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์แบบจำลองการตัดสินใจและความเสี่ยง การวัด การรายงาน ความรู้ด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ 3. ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล คือ ทศนคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนรู้และการปรับคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งรวมถึงการจัดการตนเอง ความคิดริเริ่ม อิทธิพล และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถที่จะเลือกและเรียงลำดับทรัพยากรที่มีจำกัด และจัดแรงงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา ความสามารถที่จะเข้าร่วมและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง พิจารณาการปรับใช้ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณและทศนคติ ให้เข้ากับการตัดสินใจ ความระมัดระวังสงสัยเยี่ยง ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี 4. ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทำงานร่วมกับคนอื่นในองค์กรได้ดี รับและส่งผ่านสารสนเทศได้ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบของทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ประกอบด้วย การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง การทำงานเป็นทีม การปฏิสัมพันธ์กับผู้มีวัฒนธรรมหรือความคิดเห็นต่างกัน การเจรจาเพื่อได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงที่ยอมรับได้ในสถานการณ์ทางวิชาชีพ การทำงานในวัฒนธรรมที่ต่างกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอ การพูดคุย การรายงาน และการปกป้องมุมมองของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเขียนและพูดทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ฟังและอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน 5. ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจมีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะมีการเรียกร้องให้แสดงบทบาทเชิงรุกในการจัดการองค์กรในแต่ละวัน ในขณะที่ก่อนหน้านี้ บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาจถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การ

เก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีได้เข้าไปมีบทบาทกับหลายทีมงานมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีซึ่งต้องเข้าไปในทุกองค์ประกอบขององค์กรจะต้องมีความรู้ด้านธุรกิจมากขึ้น และตระหนักในเรื่องการเมืองและมีมุมมองแบบรอบโลก ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ รวมถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการโครงการ การจัดการบุคลากรและทรัพยากร และการตัดสินใจ ความสามารถที่จะจัดและแบ่งหน้าที่งาน ที่จะสนใจและพัฒนาบุคลากร การมีภาวะผู้นำ การพิจารณาและตัดสินใจได้อย่างผู้มีวิชาชีพ

การเป็นนักบัญชีมืออาชีพในยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว (Rogers, 2003) ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างจากธุรกิจแบบอะนาล็อกเป็นดิจิทัลทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น (Bygren, 2016) งานด้านบัญชีได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีดิจิทัลและในอนาคตมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบมากขึ้น (ACCA, 2016) ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจรวมทั้งจะต้องสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้จึงมีรูปแบบการดำเนินงานอัตโนมัติ (Frey and Osborne, 2013) มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลระดับสูง เช่น โปรแกรมซอฟต์แวร์ออนไลน์ โซลูชันคลาวด์ เป็นต้น นักบัญชีจึงต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีทักษะความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น (เพ็ญนภา เกื้อเกตุ, ฐริชาติ พรหมเต็ม, วิโรจน์ ไพบุลย์เวชสวัสดิ์, 2563) เรียกได้ว่าต้องเป็นนักบัญชีมืออาชีพ (นันทวรรณ วงศ์ไชย, 2552: 2) ความเป็นมืออาชีพเป็นส่วนประกอบของทักษะที่ต้องมีคุณสมบัติของการเป็นนักบัญชีมืออาชีพ ประกอบด้วย ด้านการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด ด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ ด้านบุคคล ด้านความสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร ด้านองค์กรและการบริหารจัดการธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่จำเป็นที่จะเข้ามาเป็นตัวช่วยในการสร้างความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี (จิราพร กรัดเพชร และ ดารารัตน์ โพธิ์ประจักษ์, 2561) รวมทั้งต้องมียุคประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างชาญฉลาดด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ ด้านบุคคล ด้านความสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสาร ด้านองค์กร ปัจจุบันวิชาชีพการบัญชีได้รับผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินงานในยุคที่กระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมทั้งมีการนำพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยพัฒนากระบวนการทำงานและทดแทนงานของนักบัญชีอยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความกังวลที่ว่าตำแหน่งบุคลากรทางการบัญชีในองค์กรจะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือไม่ ซึ่งความเป็นจริงแล้ว AI จะเข้ามาแทนที่ได้เฉพาะงานบัญชีที่มีรูปแบบการทำงานที่มีมาตรฐานชัดเจน และมีปริมาณมาก นักบัญชีจึงต้องมีการพัฒนาทักษะใหม่ในอนาคต ที่เรียกว่า Reskill และต้องพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่ให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ที่เรียกว่า Upskill แต่งานที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังเช่น การวิเคราะห์งบการเงินหรือการวางแผนภาษี ยังจำเป็นต้องใช้นักบัญชีที่มีทักษะสูงอย่างไรก็ตามเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการทำงานมากขึ้น เพื่อช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น ได้แก่ การนำเทคโนโลยี OCR (Optical Character Recognition) มาใช้ใน

การแปลงข้อความบนรูปภาพ ให้เปลี่ยนเป็นตัวอักษรโดยไม่ต้องมีการพิมพ์โดยมีการส่งเอกสารต่าง ๆ ทางออนไลน์ ก็สามารถแปลงภาพเอกสารเป็นข้อความอัตโนมัติได้ (ศิริรัฐ โชติเวชการ, 2561ก) ในความเป็นมืออาชีพของนักบัญชียุคดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านการบัญชีที่มีการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานมากขึ้นส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชี จึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพตนเองมากขึ้น (นันทวรรณ บุญช่วย, 2563) รวมทั้งมีการมุ่งเน้นสมรรถนะทางด้านวิชาชีพบัญชีแบบมืออาชีพ (Professional Accounting Competency Orientation: PACO) ซึ่งหมายถึงความรู้ความสามารถของนักบัญชีในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่มาตรฐานกำหนด (นภัทร จันทจรุฎภัทร, 2562) ซึ่งประยุกต์ใช้จาก AICPA's Core Competency ของสถาบันผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งอเมริกา ที่ระบุว่าสมรรถนะด้านวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับนักบัญชีมืออาชีพ มีส่วนประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การตัดสินใจ (Decision Modeling) หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีในการกำหนดกลยุทธ์ และวิธีการในการตัดสินใจ โดยพิจารณาประเด็นต่าง ๆ หาสาเหตุ ระบุทางเลือก และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีในการตรวจสอบวิเคราะห์และระบุความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยง รวมถึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบความเสี่ยงของธุรกิจโดยมีการใช้กลยุทธ์ในการดำเนินการ 3) การวัดผลการดำเนินงาน (Measurement of Performance) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักบัญชีเกี่ยวกับการวัดผลการดำเนินงาน สามารถกำหนดวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการวัดมูลค่า และหลักเกณฑ์เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีจากการประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชี 4) การจัดเตรียมรายงาน (Preparation of Reporting) หมายถึง ความสามารถในการจัดทำบัญชี และสรุปผลรายงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสามารถนำรายงานไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม 5) ทักษะด้านการค้นคว้า (Research Skill) หมายถึง ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรวบรวม ค้นหา วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีความรู้และความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แปลผล เพื่อใช้ในการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง 6) การใช้เทคโนโลยี (Use of Technology) หมายถึง ความสามารถของนักบัญชีในการใช้เทคโนโลยีในการเสริมสร้างสมรรถนะการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานใหม่สำหรับธุรกิจ รูปแบบการชำระเงินและการให้บริการที่เปลี่ยนไป ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชัน และบล็อกเชน (ACCA, 2016b)” (นภัทร จันทจรุฎภัทร, 2562) ในระหว่างปี พ.ศ.2559-2568 สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล จึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับนักบัญชีมืออาชีพที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นงานวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการตระหนักถึงความเป็นดิจิทัล (ACCA, 2016b) นักบัญชีมืออาชีพมีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางขององค์กร ดังนั้นต้องมีการพัฒนาศักยภาพโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ต้องยกระดับวิธีการ

ทำงาน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีจำนวนมาก ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านภาษา (สรุสนุช บุญวุฒิ และ ไพฑูรย์ อินตะชน, 2559) มีทักษะและความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้เทคนิคดิจิทัล การปรับปรุงกระบวนการให้คำปรึกษา การสื่อสารที่ทำให้งานมีประสิทธิภาพ (Kane et al., 2015) ศิริประภา ศรีวิโรจน์ และ กนกวรรณ เอี่ยมชื่น (2562) ได้กล่าวว่านักบัญชียุคดิจิทัล มีทักษะที่แตกต่างจากหุ่นยนต์ ในเรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทางธุรกิจ ซึ่งสามารถที่จะนำไปวางแผนสร้างกลยุทธ์ สามารถให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการวางระบบบัญชี การบริหารงาน และเรื่องภาษี สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยแบ่งเบาภาระงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น การลงทุน กฎหมายภาษีหรือธุรกิจออนไลน์ การบริหารสินทรัพย์ เป็นต้น ผ่านการติดตามข่าวสารใหม่ ๆ ในโลกการเงิน อาทิ “สกุลเงินดิจิทัล เช่น Bitcoin, Ethereum, Ripple, litecoin, Cash, NEM, Monero, Bytecoin, Stellar และ Lumens ที่มีการใช้งานจริงในโลกปัจจุบัน”

ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อวิชาชีพบัญชี

เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชีโดยตรง คือการก้าวสู่ Digital Economy 4.0 โดยใช้ระบบบัญชีออนไลน์ Cloud Accounting คือการนำซอฟต์แวร์บัญชีมาปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ (Intuit, 2020; อมรา ติรศรีวัฒน์, 2561) โดยการทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) รองรับการใช้งานทุกระบบการดำเนินงาน (Multiple Operating Systems (OS) รองรับการทำงานผ่านเครื่องมือหลากหลาย Computer, Tablet หรือ Mobile (Multiple devices) โปรแกรมใช้งานง่าย ไม่มีความรู้บัญชีก็สามารถทำงานได้ (Easy to Use) ข้อมูล Update ที่ฐานข้อมูลเดียวกัน แบบ Real Time (Real-time Collaboration) สะดวก รวดเร็วในการทำงาน ลดเวลา ลดต้นทุน (Reduce Time, Reduce Cost) ช่วยให้ตัดสินใจทางธุรกิจได้รวดเร็ว และถูกต้อง (Better business decisions) ช่วยเพิ่มศักยภาพในการถ่ายเท เคลื่อนย้าย รองรับเป้าหมายของธุรกิจในอนาคต (Digital Transformation) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ งานบัญชีจะเป็นแบบทันเวลาทันที (real time) ข้อมูลจะเชื่อมโยงกันระหว่างแอปพลิเคชันเฉพาะเรื่อง (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2561) นักบัญชีต้องมีการวางแผนในการปรับตัวให้ก้าวไปในโลกดิจิทัล (ศิริรัฐ โชติเวชการ, 2561ข) อาทิ ปัญญาประดิษฐ์ Artificial Intelligence (AI) คือการสร้างให้สิ่งไม่มีชีวิตมีความฉลาด และสามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ เช่น Google Assistant (Android), Siri (iPhone) เป็นต้น ในทางบัญชีมีการพัฒนาของโปรแกรมบัญชีระดับสากล เช่น Xero, Sage, Quick Books และซอฟต์แวร์อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งนำมาช่วยในการลงรหัสบัญชีบันทึกบัญชีและทำการกระทบยอดรายการเงินในบัญชีธนาคาร ความสามารถสร้างระบบบัญชีประดิษฐ์ให้ทำงานได้ไม่ต่างจากการจ้างพนักงานบัญชีเข้ามาใช้งานของซอฟต์แวร์โดยการสแกนเอกสารทางการเงินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเช็ค

ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่าย ฯลฯ แล้วอัปโหลดขึ้นไปยังคลาวด์ โดยตัวระบบจะดำเนินการออกแบบฟอร์มทางภาษี สรุปยอดผลประกอบการที่จำเป็นต้องใช้ทุกปีโดยอัตโนมัติ (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2561) การเก็บรายรับ รายจ่าย การลงบัญชี อาจถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติโดยโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป ได้แก่ Trcloud. Org Flowaccount. Com ที่สามารถทำให้เจ้าของกิจการหรือเจ้าหน้าที่บัญชีสามารถลงบัญชีได้ด้วยตัวเอง (ภาวธ พงษ์วิทย์พาน, 2560) โปรแกรมบัญชีออนไลน์แบบคลาวด์ (Cloud based Accounting; Software) เป็นการพัฒนาโปรแกรมบัญชีจาก Desk top เป็นระบบ Cloud ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความถูกต้องของข้อมูลด้านบัญชีให้มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นลักษณะ Data Flow ไม่ใช่ Data Entry คือข้อมูลจะถูกบันทึกจากแหล่งข้อมูลเดียว และใช้การเชื่อมโยงไปในระบบต่าง ๆ โดยไม่ต้องมีการบันทึกซ้ำอีก (นันทวรรณ บุญช่วย, 2563) การเก็บและประมวลผลข้อมูลบน Cloud-based Server มีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูงโดยฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรสามารถบันทึกและเชื่อมข้อมูล (Sync) ถึงฐานข้อมูลเดียวกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้จากทุกมุมโลกผ่านหลากหลายอุปกรณ์ ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้ตลอดเวลา นักบัญชีสามารถดึงข้อมูลที่ต้องการจากระบบได้เองในการปิดบัญชีทุกสิ้นเดือนทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะได้รับมาจากฐานข้อมูลเดียวกัน (นันทวรรณ บุญช่วย, 2563) ซึ่งการบัญชีจะเกี่ยวกับการออกแบบระบบ การบันทึกรายการ เป็นระบบสารสนเทศ และการวัดที่ระบุการบันทึก ข้อมูลที่ได้ต้องมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการระบุกิจกรรมทางธุรกิจ การบันทึกกิจกรรมทางธุรกิจ การสื่อสารกิจกรรมทางธุรกิจ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ, 2559) นักบัญชีมีอาชีพถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะทำให้กิจการมีความเป็นมืออาชีพทางการบัญชี การสร้างความเป็นมืออาชีพทางการบัญชีควรจะประกอบด้วยความเป็นมืออาชีพระดับบุคคลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพระดับกลุ่มหรือระดับองค์กร อย่างไรก็ตามก็ต้องมีลักษณะความเป็นมืออาชีพทางการบัญชีซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ (International Education Standards for Professional Accountants) ได้กำหนดไว้ ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่าทักษะทางอาชีพ คุณค่าทางอาชีพ จริยธรรมและทัศนคติ ประสิทธิภาพ ความสามารถในอาชีพ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันคำว่า เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) เป็นที่รู้จักในสังคมไทยมากขึ้น สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (Academic Office of the Secretariat of the House of Representatives, 2015: 1-2) ได้ให้ความหมายของ Digital Economy หรือ “เศรษฐกิจดิจิทัล” ว่าหมายถึง “เศรษฐกิจที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศหรืออินเทอร์เน็ต มาสร้างอาชีพหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมไปใช้และพัฒนาธุรกิจหรืออุตสาหกรรมสาขาหรือประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางเป็นปัจจัยสำคัญ” ได้มีการอธิบายและสรุปได้ว่าเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ที่มีรากฐานและขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเป้าหมายของเศรษฐกิจในการสร้างคุณค่าเพิ่ม และศักยภาพการแข่งขันในระดับสากล เชื่อมโยงทุกเป้าประสงค์ทั้งของภาครัฐและ

ภาคเอกชน และสนับสนุนให้เกิดการกำกับดูแลที่ดี มีมาตรฐานจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายทุกมิติ (คมกริช นันทะโรจวงศ์ เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์, 2560) ขณะที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society, 2016) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ว่าหมายถึง “เศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และการจ้างงานเพิ่มขึ้น” เศรษฐกิจดิจิทัล มีความสำคัญหรือส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจดังต่อไปนี้ (Academic Office of the Secretariat of the House of Representatives, 2015: 4)

1. การลดต้นทุนในการประกอบการ ทั้งในด้านการผลิต ด้านการขาย โดยใช้การติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหรือระบบอินเทอร์เน็ต เช่น อีเมล โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น
2. การพัฒนาและขยายตัวของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ทำให้ต้นทุนในการดำเนินการลดลง เช่น การซื้อขายสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยการพัฒนา Application และการใช้ข้อมูลพิกัดตำแหน่ง (GPS)
3. การใช้ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ จากทั่วโลกมาช่วยให้เกิดการออกแบบผลิตสินค้าและบริการใหม่ ๆ ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
4. การเกิดสินค้า รูปแบบการตลาดและการขายใหม่ ๆ ทำให้เกิดการจ้างงานในลักษณะใหม่ ๆ เช่น นักกลยุทธ์การตลาดทาง Social media ที่ปรึกษา E-Commerce เป็นต้น
5. ช่วยให้เกิดการลงทุนธุรกิจข้ามพรมแดนมากยิ่งขึ้น เช่น การท่องเที่ยว การลงทุนซื้อหุ้นต่างประเทศ เป็นต้น
6. สนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของแรงงาน ได้แก่ การเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ในโอกาสครบรอบ 100 ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดงาน “Flagship for Innovative Wisdom” โดยมีเสวนาย่อยในหัวข้อ “Management Accounting in Digital Economy” โดย ดร.วิลาสินี วงศ์แก้ว ดร.พิมพ์สิริ จิระมิตร ดร.วศธร ชุตติภิญโญ ได้ให้ข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมบัณฑิตสู่การทำงานในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการส่งผลต่อโครงสร้างองค์กร และการบริหารงานธุรกิจหลายด้านทำให้ความต้องการบุคลากรด้านบัญชี เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง พร้อมเสนอแนะทางรอด นักบัญชีต้องยกระดับความสามารถขึ้นเป็นคู่คิดผู้นำองค์กร (คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563)

วิลาสินี วงศ์แก้ว (อ้างถึงใน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563) กล่าวว่า “ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันของทุกอย่างบนโลกนี้ไม่ว่าจะ

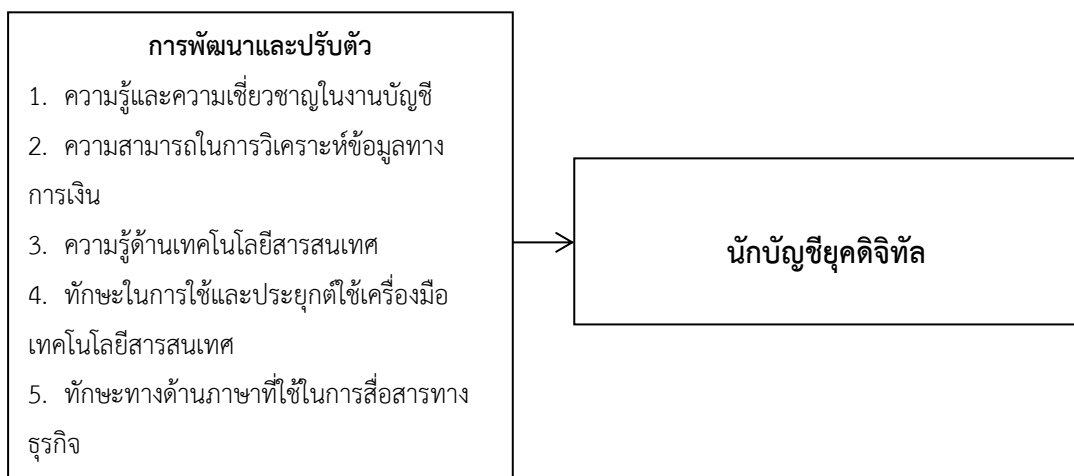
เป็นคน สิ่งของเครื่องใช้ ไปจนถึงสินค้าและบริการ สร้างวัฒนธรรมใหม่ที่เปลี่ยนวิธีการบริโภคข้อมูล ข่าวสาร การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการเข้าถึงสินค้าและบริการของคนในยุคปัจจุบัน ทำให้องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา ขณะที่โครงสร้างองค์กรมีการเปลี่ยนแปลง จนทำให้รูปแบบการทำงานด้านบัญชีต้องปรับเปลี่ยนตามให้ทันในหลายเรื่อง ยกตัวอย่าง ปัจจุบันองค์กรธุรกิจมีการครอบครองสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน หรือ Intangible Asset มากขึ้น เช่น แบนด์ สัมพันธภาพระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กร ระบบการทำงาน องค์กรความรู้ และที่สำคัญคือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโต สินทรัพย์เหล่านี้ยากต่อการประเมินมูลค่าที่แท้จริงได้ ขณะเดียวกันก็มีนัยสำคัญต่อความอยู่รอด และการเติบโตขององค์กร”

พิมสิริ จิระมิตร (อ้างถึงใน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563) กล่าวเสริมว่า “ความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนตามไม่ทัน องค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และความพร้อมที่จะทำงานอย่างเต็มที่ จึงจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างทันทั่วถึง ในยุคนี้จึงเป็นยุคของ Employees come first บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถระดับสร้างแรงขับเคลื่อนให้กับองค์กรได้ คือทรัพย์สินรูปแบบหนึ่งที่มีมูลค่า ขณะที่หลักการบัญชีในยุคก่อน ๆ ทรัพย์สินถูกมองเป็นได้แค่ค่าใช้จ่ายองค์กร ไม่สามารถตีมูลค่าออกมาเป็นตัวเลขและบันทึกเป็นสินทรัพย์ได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้นักบัญชีต้องปรับวิธีคิดใหม่เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือกรณีที่สโมสรฟุตบอลซื้อตัวนักฟุตบอลเข้ามาเสริมทีม นักฟุตบอลที่ซื้อมาต้องถือเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งของสโมสร เพราะเขาคือความคาดหวังว่าเข้ามาแล้วจะทำให้ทีมแข็งแกร่งขึ้นได้รับเงินสนับสนุนจากสปอนเซอร์มากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ในทางบัญชีเราไม่ได้เป็นสินทรัพย์ เรบันทึกแค่ค่าเงินที่ซื้อเขามาเป็นค่าใช้จ่ายไปเท่าไร”

วศธร ชูติภิญโญ (อ้างถึงใน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563) กล่าวว่า “เศรษฐกิจดิจิทัลทำให้องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา การวางกลยุทธ์ธุรกิจจากเดิมที่จะทำกันเป็น 2 ระยะ คือระยะสั้น 3-5 ปี และระยะยาว 5-10 ปี จึงต้องปรับเปลี่ยนโดยต้องวางกลยุทธ์ใหม่ทุก 3-5 เดือน เพื่อให้ใช้งานได้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยข้อมูลที่ใช้ประกอบการวางกลยุทธ์จะใช้เพียงข้อมูลทางการเงินเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องนำเอาข้อมูลด้านอื่น ๆ มาวิเคราะห์ร่วมด้วย นักการบัญชียุคดิจิทัลจึงต้องมีทักษะในการผูกสัมพันธ์กับบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ ขององค์กรด้วย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบุคคล ฝ่ายการตลาด ฝ่ายขาย เป็นต้น เพื่อให้สามารถจัดทำรายงานที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนการบริหารงานองค์กร การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานของนักบัญชีจะต้องไม่จำกัดอยู่แค่รายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา แต่จะต้องวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึงโอกาสใหม่ ๆ ในการขยายงาน หรือการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรให้กับผู้บริหารได้ด้วย ด้วยเหตุนี้นักบัญชียุคดิจิทัลจึงต้องทำตัวเป็นเหมือนนักคิดที่อยู่เคียงข้างผู้บริหารจึงจะสามารถอยู่รอดได้ต่อไปไม่ต้องถูกเทคโนโลยีเข้ามาลดบทบาทความสำคัญลง” จากความเห็นทั้งสาม

ท่านสรุปได้ว่า หน้าที่ของนักบัญชีแต่เดิมเป็นเพียงการบันทึกข้อมูล จัดทำรายงานทางการเงินเสนอผู้บริหาร แต่เพื่อให้ทันกับโลกธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นต้องจัดทำเป็นรายงานให้ผู้บริหารได้ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจ โดยต้องนำข้อมูลของทุกฝ่ายมาร่วมวิเคราะห์ และคาดการณ์ในอนาคต ควรที่จะได้มีการวางแผนทุก 3-5 เดือน ซึ่งให้ทันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างองค์กร

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่องานด้านบัญชี ดังนั้นนักบัญชียุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาและปรับตัวให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สรุปเป็นแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดในการพัฒนาของนักบัญชียุคดิจิทัล

บทสรุป

ในสังคมยุคปัจจุบันซึ่งถือเป็นยุคดิจิทัล ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาไปอย่างมากในเรื่องเทคโนโลยี ตลอดจนจนประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ในปี พ.ศ.2560 ระบบดิจิทัลได้ถูกนำมาใช้มากขึ้น การดำเนินงานของทุกธุรกิจต้องนำระบบดิจิทัลเข้ามา เพื่อแสดงถึงระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรให้มีความสามารถในการแข่งขัน ในงานด้านบัญชีก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนโดยการนำเอาระบบดิจิทัลเข้ามาใช้ในการทำงาน ดังนั้นนักบัญชีในปัจจุบันจึงเรียกได้ว่าเป็นนักบัญชียุคดิจิทัล รวมทั้งต้องเป็นนักบัญชีมืออาชีพด้วย การปรับเปลี่ยนของสังคมเศรษฐกิจเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ทุกองค์กรต้องมีการเตรียมความพร้อม ตลอดจนมีการพัฒนาควบคู่ไปกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้เขียนมีความเห็นว่านักบัญชียุคดิจิทัลต้องพร้อมที่จะพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเงินและการบัญชี ต้องมีการพัฒนาทักษะในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการทำธุรกิจเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในทางเศรษฐกิจ มีความเข้าใจในการวางแผนให้สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทักษะด้าน

ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการติดต่อสื่อสารในการทำธุรกิจ ทักษะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านบัญชี ต้องพัฒนาความรู้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง นักบัญชีที่เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูล จะมีบทบาทสำคัญมาก ในช่วงระยะเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ นักบัญชียุคดิจิทัล ต้องมีการนำเสนองานที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น มีประสบการณ์และสามารถให้คำปรึกษาและแนะนำทางธุรกิจได้ รวมทั้งต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ เช่น Enterprise accounting system, IT Forensic cyber security, Business Process analysis and accounting, Business analytic for accounting professional เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาที่ได้ออกมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือ IES (International Education Standards for Professional Accountants) จำนวน 8 ฉบับ มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้กำหนดมาตรฐานของแนวทางปฏิบัติที่ดีในการศึกษา และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะมาตรฐาน IES ฉบับที่ 2 และ 3 โดยฉบับที่ 2 เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชีมาตรฐานฉบับนี้มุ่งเน้นความรู้ทางวิชาชีพที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ความรู้ทางการบัญชี การเงิน และความรู้ที่เกี่ยวข้อง ความรู้ทางด้านองค์กรและธุรกิจ และความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ฉบับที่ 3 เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของมาตรฐานฉบับนี้คือ การทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี บุคคลที่ต้องการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องประกอบไปด้วยทักษะทางปัญญา ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคลและการสื่อสาร ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ นักบัญชีต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นเรื่องของปัญญาประดิษฐ์ Artificial Intelligence (AI) คือการสร้างให้สิ่งไม่มีชีวิตมีความฉลาด และสามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ ได้แก่ Google Assistant (Android), Siri (iPhone) แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่สามารถแทนที่คนได้ทั้งหมด แต่จะต้องยอมรับความเสี่ยงและบริหารจัดการความเสี่ยงนั้นได้ รวมทั้งต้องเข้าใจเทคโนโลยีที่นำมาใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ นอกจากนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสถานศึกษา ก็ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพบัญชี ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด เป็นการเตรียมความพร้อม ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า “เรียนบัญชีไม่ตกงานแน่นอน” จะไม่เป็นความจริง ถ้าหากนักบัญชีไม่ปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันเทคโนโลยีซึ่งรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว นั่นคือ นักบัญชีจะต้องเปลี่ยนบทบาทดั้งเดิมมาสู่การเป็นนักบัญชียุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กมลภู สันทะจักร์ และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนสินธิ์. (2560). **คุณลักษณะนักบัญชีที่พึงประสงค์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยราชการในประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). **ทางรอดนักบัญชียุคเศรษฐกิจดิจิทัลต้องยกระดับเป็นคู่คิดซีอีโอ**. ค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.Bangkokbiznews.com>
- คมกริช นันทะโรจพงศ์ เณลิ้มชัย กิตติศักดิ์นาวัน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2560). **เครื่องมือการพัฒน่องค์การในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลสำหรับการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง**. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(2): 25-28.
- จิราพร กรัฒเพ็ชร และ ดารารัตน์ โพธิ์ประจักษ์. (2561). **ผลกระทบของความเป็นมืออาชีพของนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไร**. วารสารธุรกิจปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 10(2): 107-110.
- ฐปนพรรษ์ นุทกาญจนกุล. (2560). **ผลกระทบและการเตรียมความพร้อมของนักบัญชีไทยต่อปัญญาประดิษฐ์**. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐชา วัฒนวิไล และ ภัสพร ตั้งใจกตัญญู. (2555). **การประเมินตนเองเกี่ยวกับศักยภาพนักบัญชีมืออาชีพของบัณฑิตใหม่คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.
- นันทวรรณ บุญช่วย. (2563). **ยุคพลิกผันทางเทคโนโลยีกับการพัฒนานักบัญชีนวัตกรรม**. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 3(1): 16-22.
- นันทวรรณ วงศ์ไชย. (2552). **ผลกระทบของความเป็นมืออาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). **ความหมายและขอบเขตของการบัญชี**. วารสารวิชาชีพบัญชี, 12(35): 86-97.
- นภัทร จันทจรุทธ. (2562). **ความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นสมรรถนะทางด้านวิชาชีพบัญชีแบบมืออาชีพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีในประเทศไทย**. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1): 114-118.
- เพ็ญภา เกื้อเกตุ ภูริชาติ พรหมเต็ม และ วิโรจน์ ไพบูลย์เวชสวัสดิ์. (2563). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นมืออาชีพของนักบัญชียุคดิจิทัลและประสิทธิภาพการดำเนินงานของกิจการห้างหุ้นส่วนจำกัด ในจังหวัดยะลา**. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1): 155-158.

- ภาวธ พงษ์วิทยพาน. (2560). กรุงเทพฯธุรกิจ 10 อาชีพโดนหุ่นยนต์ (AI) แทนที่. ค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2563, จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642157>
- ศิริประภา ศรีวิโรจน์ และ กนกวรรณ เอี่ยมชื่น. (2562). *นักบัญชีในยุค 4.0. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.*
- ศิริรัฐ โชติเวชการ. (2561ก). พัฒนาการของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ที่น่าจับตามอง. จดหมายข่าวสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 65: 24-25.
- _____. (2561ข). การใช้ประโยชน์ OCR ในวงการบัญชี. จดหมายข่าวสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 69: 15-17.
- สรันนุช บุญวุฒิ และ ไพฑูรย์ อินต๊ะชัน. (2559). การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะของนักบัญชียุคใหม่ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*. 9(1): 167-177.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560ก). *มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี*. ค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2563, จาก <http://fap.or.th>
- _____. (2560ข). *Digital Economy: Impact on Accounting Professions*, เอกสารประกอบคำบรรยาย การประชุมวิชาการ “FAP International Conference 2016”, จัดขึ้นโดยสภาวิชาชีพบัญชี, 21 ตุลาคม 2559.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *Thailand 4.0: สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก. eco-Challenge magazine*, 11(3): 5-9.
- อมรา ตีรศรีวัฒน์. (2561). การบัญชีดิจิทัลและการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนนักศึกษาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2, 8 มิถุนายน 2561, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- Academic Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2015). *Digital Economy: Policy for driving the new economy*. Retrieved on 2nd January 2017, from <http://www.parliament.go.th/library>
- ACCA. (2016a). *Professional accountants-the future*. ACCA. *The Association of chartered certified Accountants*. Retrieved on 28th August, 2019, from <https://www.nba.nl/globalassets/visie/professional-accountants-the-future.pdf>.
- ACCA. (2016). *Professional accountants-the future: Generation Next. The Association of chartered certified accountants*. Retrieved on 17 August, 2019, from https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/Future/Generation-next-highlights.PDF.

- Bygren, K. (2016). **The digitalization impact on accounting firms business models.** Sweden. M. S. Thesis (KTH Industrial Engineering and Management) . KTH Vetenskap och konst.
- Frey, C.B. & Osborne, M.A. (2013). **The future of employment: How susceptible are jobs to computerization?.** University of Oxford.
- Intuit. (2020). **Report-Future of the Accounting Profession.** Retrieved on January 23, 2017, from: [https:// www.thaiaccounting.com/ single-post/ 2017/ 01/ 23/ Intuit– 2020–Report -Future- of- the- Accounting- Profession](https://www.thaiaccounting.com/single-post/2017/01/23/Intuit-2020-Report-Future-of-the-Accounting-Profession)
- Kane, G, C., Palmer, D., Phillips, A.N. & Kiron, D. (2015). *Is your business ready for a digital future?.* **MIT sloan management review**, 56(4): 37-44.
- Ministry of Digital Economy and Society. (2016). **Digital Economy.** Retrieved on January 9, 2017, from <http://www.mict.go.th/view/1/Digital%20Economy>
- Rogers, M. Everett. (2003). **Diffusion of innovations.** 5th ed. London: Simon & Schuster.